

OPEN
MONUMENTEN
DAG

HOEGAARDEN-TIENEN IN STIJL

Erfgoed in architectuur en natuur

Fietsroute

PORT IVA
Interregionaal Instituut voor Ontwikkelings- en Innovatiebeleid

 ZUID-
HAGELAND
Regionaal Landschap

19
HOEGAARDEN
TROTSVAST

ERF
ERFgoedSTICHTING
VLAAMS-BRABANT

VLAAMS-
BRABANT

FIETSRUTE IN HET KADER VAN OPEN MONUMENTENDAG 2025

Verken de rijkdom aan architecturale stijlen tussen Hoegaarden en Tienen. Langs de knooppunten reis je van uitbundige rococo over geometrische art deco tot gotiek. Rustpunten vind je bij waardevol landschappelijk erfgoed van bomen en bronnen.

1 opengestelde erfgoedsite

2 erfgoedsite

AD art deco

R rococo

H houtig erfgoed

1

PAROCHIEKERK SINT-GORGONIUS | Gemeenteplein 1B, Hoegaarden R

Opgetrokken op de grondvesten van de romaanse kerk is de midden-18de-eeuwse Sint-Gorgoniuskerk de grootste rococokerk van België, ontworpen door de Leuvense bouwmeester Jacques Antoine Hustin. Met steun van de rijke brouwers van Hoegaarden werd het rijk en statig interieur verlevendigd met geel en wit stucwerk en talrijke ornamenten. De grillige krul- en schelpvormige versieringen vertonen een eenheid in stijl met de vormelijke afwerking van preekstoel, doksaal, biechtstoelen, portalen en communiebank.

2

HUIS GUSTAVE LORIERS-GRÉGOIRE | Gemeenteplein 9, Hoegaarden AD

Woonhuis van de brouwerfamilie Loriers, met een na 1931 verbouwde voorgevel in art deco stijl, naar ontwerp van de Hoegaardense architect Henri Machiels. Geometrisch open-gewerkte raamopeningen en decoratief uitgewerkte deur met glas-in-lood en houten ornamenten.

©Oswald Pauwels, 1996, Beeldbank Onroerend Erfgoed

3

BROUWTOREN LORIERS | Brouwerij Loriersstraat 1A, Hoegaarden AD

De toren getuigt van de uitbreiding en modernisering van de brouwerij Loriers in de jaren 1930. Architect Henri Machiels ontwierp een functioneel industrieel gebouw met art deco elementen in de gevelindeling: de verticaliteit van het uitstekend baksteenmetselwerk wordt doorbroken door de gebogen erker, de cementbepleistering met de naam van de brouwerij en de licht decoratieve betonnen bovendorpels bij de muuropeningen.

4

CAFÉ BREM | Stoopkensstraat 18, Hoegaarden AD

In 1934 ontwierp Henri Machiels de verbouwing van een pand tot café en groentewinkel. De art deco invloed zit in de zwart betegelde onderbouw, de keramische tegels bij de deurdorpels en de bovenlichten met gekleurd figuurglas en glas-in-lood met geometrische motieven.

©Katrien Verwinnen, 2014, Beeldbank Onroerend Erfgoed

5

HOEVE-BROUWERIJ 'T PAENHUYS | Stoopkensstraat 82, Hoegaarden H

Voormalige hoeve-brouwerij uit het einde van de 18de eeuw, met 19de-eeuwse aanpassingen, in 1883 herbestemd tot weeshuis. Vroeger functionerend als hooiland, is de ommuurde weide nu een ontmoetingsplek voor buurt en landbouw, door de aanplant van hoogstamappelbomen met oude rassen, streekeigen hagen en laagstamfruit- en wilgentenenplantages.

6

POPULIER H

Links van de holle weg tussen Hoegaarden en Sint-Katharina-Hauthem leidt een weg over het plateau tussen de akkers tot een grote populier. Vermoedelijk gaat dit houtig erfgoed terug op een wegrandbeplanting van een bomenrij uit het midden van de 19de eeuw.

> afwijking van 450m van de route tussen knooppunten 16 en 46: links afslaan bij kruising Hauthem en Tiensestraat

7

KASSEIWEG HAUTHEM | Hauthem, Hoegaarden H

Het hoogstgelegen deel vormt een zeldzaam gaaf voorbeeld van een gekasseide landelijke holle weg uit de late 19de eeuw, onderdeel van een historisch wegnetwerk tussen gehuchten ten noordwesten van Hoegaarden. De bestrating in Tiense kwartsiet bestaat uit kasseien met een licht tonrond profiel en in de lengte geplaatste boordstenen. De steile taluds zijn beplant met gemengd hakhout van es, hazelaar els en linde.

8

SINT-CATHARINAKAPEL MET WINTERLINDES | Hauthem, Hoegaarden R H

Twee breed vertakte winterlinde flankeren als kapelbomen de toegang tot de 16de-eeuwse bedevaartkapel in laatgotische stijl. Midden 18de eeuw werd de kapel verfraaid met rococostucwerk, onder meer aan het plafond met het motief van een duif in een stralenkrans.

9

HOEVE VAN PETEN MET HERENBOERENPARKJE | Hauthem 104, Hoegaarden H

Op de kruin van het golvende plateau tussen de Grote Gete en de Menebeek ligt een gesloten hoeve met herenboerenparkje, typisch voor de Haspengouwse leemstreek. De tuin is na WOI zonder veel structuur aangelegd door Egide Peten en zijn zoon Leon. De mammoetboom, bruine beuk, bontbladige esdoorn en Amerikaanse tulpenboom zijn van ver zichtbaar.

10

CELISMOLEN | Klein Overlaar 75, Hoegaarden

Een kasseiweg in Tiens kwartsiet met bolrond profiel leidt naar het watermolenlandschap van de 14de-eeuwse onderslagmolen aan de Grote Gete, die fungeerde als korenmolen tot 1986. De site bestaat uit de molen met erf, woonhuis, stallen, sluizen en beemden. De familie Celis verving het waterrad begin 20ste eeuw door een turbine, later aangevuld met dieselmotoren.

Na restauratie kwam er rond 2010 een metalen waterrad voor groene stroomopwekking. De bruikbaarheid van alle aandrijfsystemen maakt de site industrieel-archeologisch waardevol.

11

SINT-ROCHUSKAPEL EN DOMEIN MARIADAL | Klein Overlaar 1-3, Hoegaarden

Op het domein Mariadal staat de gewezen kloosterkerk van de paters Bogaarden. In de classicistische bak- en zandstenen kapel uit 1766 is er een rijke decoratie. Zowel het stucwerk op het houten gewelf met gordelbogen als de meubilering van biecht- en predikstoel, altaar en communiebank vertonen de typische weelderige ornamentiek van de rococostijl.

Na de aankoop van het kloosterdomein door de 'Soeurs de l'Union au Sacré-Coeur' in 1820 en de herbestemming tot kostschool voor meisjes volgde er een verbouwing van het complex in neostijlen en een herinrichting van het domein. De landschappelijke aanleg met Lourdesgrot, boogbrugjes en sporen van een neo-Franse tuin uit het eerste kwart van de 20ste eeuw omvat ook een divers bomenbestand, met een bultige plataan met bijna 6,5m stamomtrek.

> afwijking van 900m van de route tussen knooppunten 46 en 47: tussen Celismolen en oversteek Grote Gete recht door fietsen richting Kloosterstraat

12

SINT-SERVATIUSKAPEL | Rommersom, Hoegaarden

Op een met bomen omzoomde heuvel staat de zogenaamde Vlooienskapel. Ze vormt samen met de kerk van Overlaar een belangrijk relict van de regionale romaanse bouwstijl met lokaal gewonnen kwartsietblokken. Het éénbeukig gebouw heeft een puntgevel met speklagen van bak- en zandsteen uit de 18de eeuw en stucwerk in rococostijl in het interieur.

13

'ZWANGERE' PLATAAN | Gallicstraat, Tienen

Aangeplant als hoekboom aan een kruispunt om perceelgrenzen van akkerland te markeren, staat een 18m hoge gewone plataan. Hij heeft een stam van meer dan 6m omtrek onderaan, die sterk versmalt op zeer korte afstand. Omwille van deze gedrongen groeivorm en de knobbelige stam heeft hij plaatselijk de naam van 'zwangere plataan' verworven.

©Beeldbank Onroerend Erfgoed

14

ART DECO STADSWONINGEN | Sint-Martinusstraat 3-7, Tienen

Serie van drie rijwoningen uit 1936 in een sobere modernistische baksteenarchitectuur met art deco inslag. Het ontwerp is van de Hoegaardens architect Pierre Sondervorst. Let bij nummer 7 vooral op de originele deur en op de contrasten tussen gekleurd metselwerk en geglaazuurde tegels en tussen afgeronde en hoekige elementen.

> afwijking van 250m van de route tussen knooppunten 24 en 43: via Leuvensestraat terugdraaien op de Delpoortestraat en bij kruising met Violetstraat rechts afslaan

15

ROCOCO HERENHUIZEN | Grote Markt 2 en 14, Tienen

Aan de noordzijde van het plein ligt het voormalig 'Hotel de Bourgogne'. De heropgebouwde voorgevel uit 1758 heeft een afwerking in rococostijl: gebogen frontons bij de dakvensters, gesmeed ijzeren waaier boven de tussendorpel van de deuroplijsting en acanthus- en volutenmotieven op de hoekpijlers. Ten oosten ligt het 'Herenhuis Michiels' uit 1765-1772. De deur heeft een versierde tussendorpel en sluitsteen in schelpvorm versierd met vogels en bloemen. In het interieur bevinden zich haarden en plafonds, bekleed met decoratief stucwerk. Ze zijn (deels) het werk van Giuseppe Moretti, een belangrijk architect en sierstucwerker van Italiaanse origine die vooral in de regio Aken-Luik-Maastricht werkte.

16

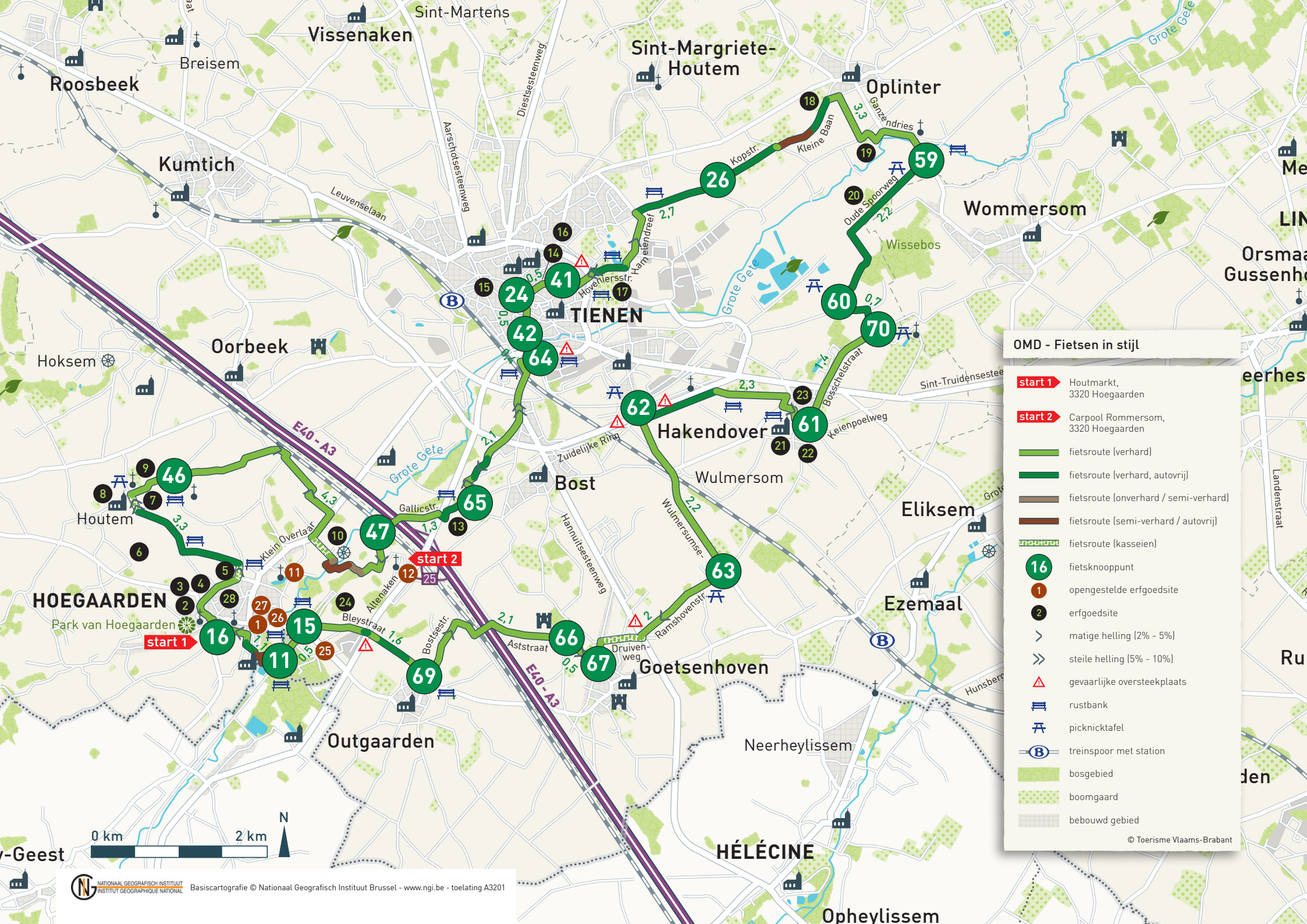
GESPIEGELDE MODERNISTISCHE STADSWONINGEN | Kabbeekvest 89-91, Tienen

Dit duo gespiegelde rijwoningen getuigt van de bebouwing uit de jaren 1930 in art deco en modernistische stijl langs de boulevards op de rond 1900 gesloopte stadswallen. Ze zijn in 1938 ontworpen door de Hoegaardense architect Pierre Sondervorst. De horizontale opbouw van erkers en balkon van het woon-gedeelte wisselen af met de verticale opbouw van het inkom- en trapgedeelte met halfzuilen en uitspringende muurbanden. Het contrast tussen het geel baksteenmetselwerk en de zwarte betonelementen is hernomen in de afwisseling tussen geel en zwart geglaazuurde tegels rond de deur en traplichten. Let ook op de originele houten deuren opengewerkt met sleutelgatvorm in gehamerd glas.

©AST77 / Steven Massart

> afwijking van 250m van de route tussen knooppunten 41 en 40: Veldbornstraat volgen tot kruising met de Kabbeekvest, dan afstappen en links voetpad volgen tot nummers 89-91

OMD - Fietsen in stijl

start 1

Houtmarkt,
3320 Hoegaarden

start 2

Carpool Rommersom,
3320 Hoegaarden

fietsroute (verhard)

fietsroute (verhard, autovrij)

fietsroute (onverhard / semi-verhard)

fietsroute (semi-verhard / autovrij)

fietsroute (kasseien)

16

fietsknooppunt

1

opengestelde erfgoedsite

2

erfgoedsite

>

matige helling (2% - 5%)

>>

steile helling (5% - 10%)

gevaarlijke oversteekplaats

rustbank

picknicktafel

B

treinspoor met station

bosgebied

boomgaard

bebouwd gebied

© Toerisme Vlaams-Brabant

17 **LAAGSTAMBOOMGAARD REYNAERTS | Reynaertsbaantje, Tienen** **H**

De boomgaard Reynaerts is de oudste laagstamplantage van België. Op een moestuinbedrijf uit 1912 vond in 1927 de eerste intensieve fruitaanplanting plaats op een areaal ten westen van de Leopoldsvest. Na afbraak van de groenteserres werden nog voor 1945 enkel appel- en perenbomen aangeplant. De boomgaard is heringericht als waterbuffer in het Vianderdomein.

18 **HOOGSTAMBOOMGAARDEN | Sint-Genovevplein 1, Tienen** **H**

In Oplinter ligt een site met laat-19de-eeuwse woning met bedrijfsgebouwen, opgetrokken in een uniforme decoratieve baksteenstijl. Ze is via een kleine sier- en nuttuin verbonden met een deels ommuurde hoogstamboomgaard en een deels omhaagde weideboomgaard uit 1920. Door haar traditioneel uitzicht en gebruik vormt ze een zeldzaam relict van de vroegere boomgaardengordel rond het dorp. De typische oude appel- en perenrassen, snoeivormen en plantverband zijn representatief voor de beginperiode van de regionale opbrengstfruitteelt.

©Beeldbank Onroerend Erfgoed

19 **CISTERCIËNZERINNENABDIJ MAEGDENDAEL | Kloosterstraat 40, Tienen**

Het 17de- en 18de-eeuwse hoevecomplex gaat terug op de boerderij van de in 1219 gestichte cisterciënzerinnenabdijs 'Maegdendael'. Het imposante barokke poortgebouw uit 1661 leidt naar een omsloten binnenplaats met een grote schuur uit 1721 in baksteen met zandstenen versieringen en een daklijst van fraai uitgesneden balkjes in de vorm van dierenhoofden.

20 **BIETENWAGON OP DE IJZERENWEG | Oude Spoorweg, Tienen**

Dit fiets- en wandelpad ligt in de voormalige bedding van treinlijn 22, in 1878 aangelegd in de Getevallei als verbinding tussen Tienen en Diest. Via deze lijn spoorden arbeiders en goederen van en naar de Tiense suikerfabriek en de bietenakkers. In 1929 kwam er een aftakking naar 'La Citrique Belge', een citroenzuurbedrijf gelinkt aan de raffinaderij. Ten zuiden liggen in het Tiens Broek de bezinkingsvijvers waar men het spoelwater van suikerbieten in verzamelde.

21 **PAROCHIEKERK SINT-SALVATOR MET KERKHOF | Hakendoverstraat, Tienen**

Op de heuvel ligt de bedevaartkerk met romaanse westtoren en beuk en (vroeg)gotische kruising en koor, versierd met beeldhouwde kapitelen. De glasramen en steunberen geven een verticaliserend accent, eigen aan de Brabantse gotiek. De hoge laat-19de-eeuwse kerkhofmuur in witte natuursteen is bekroond met smeedijzeren hekwerk. Binnen verbeeldt het 15de-eeuws houten Driemaagdenretabel de oorsprongslegende van de kerk.

©KIK-BALAT

22 **LOURDESGROT | nabij Processieweg 65, Tienen**

Aan een kleine Lourdesgrot bij een imposante hoeve hangen vele dank- en votieftegels en een plaatje met opschrift '1952-1977'. De eerste datum verwijst naar het jaar waarin tijdens een Lourdesreis een Mariabeeld was aangekocht en een gepaste plaats in het dorp moest krijgen.

> afwijking van 250m van de route tussen knooppunten 61 en 62: aan de kerk links afslaan naar de Processieweg

23 **GODELIJKE ZALIGMAKER BRONKAPEL | Hakendoverstraat, Tienen**

De nis met beeld van de Goddelijke Zaligmaker aan de Onze-Lieve-Heerbron is gebouwd in 1876 als een fraaie neogotische pijlerkapel. Het was traditie om op O.-L.-H.-Hemelvaart in processie de paaskaars tot aan de bron te dragen. Een smeedijzeren omheind achtkantig bekken met toegang en licht hellende bodem verdween bij de verbreding van straat. Of bedevaarders er ooit in gebaden hebben, blijft onduidelijk.

©Universiteitsbibliotheek Gent

24 **WOONWIJK 'KLEINE LANDEIGENDOM' | Jules Lowetlaan, Hoegaarden**

De sociale huisvestingsmaatschappij 'Nationale Maatschappij voor de Kleine Landeigendom' ijverde na WOII voor een terugkeer naar het platteland door wijken met goedkope woningen buiten stedelijke centra te bouwen. Ze koppelde een moderne wooncultuur aan een landelijke neotraditionele bouwstijl. Begin jaren 1950 bouwde ze een groep dubbelwoningen i.s.m. met de suikerfabriek Grand Pont. Zo kon haar geschoold personeel een woning verwerven langs de nieuwe nabijgelegen Jules Lowetlaan, genoemd naar de overleden directeur van de fabriek.

> locaties 24 en 25 vormen een afwijking van de route tussen knooppunten 69 en 15: in de Bleystraat links afslaan naar de Jules Lowetlaan en aan het eind even naar links tot de Melkerij. Nadien terugdraaien en de straat Altenaken volgen tot knooppunt 15

25 **MODERNISTISCHE MELKERIJ | Altenaken 11, Hoegaarden** **AD**

De melkerij is in 1941 ontworpen in art deco pakketbootstijl door de Leuvense architect Léo Dierckx. Het administratieve hoekgebouw, bestemd voor burelen, labo en woning, met hoge schoorsteen, afgerond balkon en buisleuning, steekt af tegen de lagere, eenvoudiger uitgewerkte volumes van loskade, stookgebouw en productieruimtes. De afwisseling van rood metselwerk met groen schrijnwerk creëert een eenheid.

26

CRUYSBLOCKHOEVE | Tommestraat 1, Hoegaarden

Grote gesloten hoeve uit de tweede helft van de 18de eeuw met zandstenen steekboogpoort aan de Tomme- en rondboogpoort aan de Doelstraat. Het plafond in het salon is opgesmukt met stucwerk in rococostijl, beïnvloed door de decoraties van de Sint-Gorgoniuskerk.

27

**PASTORIE SINT-GORGONIUSPAROCHIE
MET TUIN EN PAVILJOEN | Doelstraat, Hoegaarden****R**

Burgerlijk herenhuis uit 1747 naar architecturaal model van 'vivre entre cour et jardin': poortgebouw met bakoven en duifhuis in de toren, voorhof met gekasseid pad en kleine oranjerie, dubbelhuis en lustpaviljoen achter in de tuin met midden 19de-eeuwse aanleg. Rococo-invloed is zichtbaar in het met regelmatig schelpmotief gedecoreerd reliëf bovenaan het poortgebouw en in de moulures, deuren en schouwmantel van de salons.

28

CAFÉ-RIJWONING | Doelstraat 5, Hoegaarden**AD**

Dit woonhuis uit 1937 was in oorsprong een café, zie het opschrift 'DORTOR', een Hoegaardens bier, in het glas-in-lood met voorstelling van zonnestralen naast de deur. Ontworpen door de Hoegaardens architect Pierre Sondervorst, vertoont het een diversiteit in materiaal, vorm en kleur: onderaan bruine keramische betegeling en rondvenster met glas-in-lood, boven geel-rose getint metselwerk en uitstekende betegelde pilaster.

ART DECO

Vanaf de tweede helft van het interbellum verschijnen in Hoegaarden woningen, winkels, cafés en fabrieken, die zijn ontworpen in de modestijl van de art deco. Denk aan een hoekige, geometrische opbouw, een gebroken of getrapte vorm van gevelopeningen of aan de esthetiek van de pakketboot met afgeronde volumes, ronde vensters, vlaggenmasten, ... Typisch is de uitgesproken decoratie, gestileerd en kleurrijk uitgevoerd in materialen zoals smeedwerk, keramiek of glas-in-lood. Tijdens WOII blijft de stijl ook nog haar stempel drukken in ontwerpen.

'Au Canal', Tiensestraat 74-76, Hoegaarden. Detail van het bouwplan voor de dubbelwoning met herberg, met opengewerkte deuren voor glas-in-lood decoratie, architect Pierre Sondervorst, 1936

©Hoegaarden, Archief van de technische dienst en ruimtelijke ordening, Bouwaanvragen, 1936

ROCOCO

Tijdens de 2de helft van de 18de eeuw werden vele geestelijke en burgerlijke gebouwen opgetrokken met elementen eigen aan het pronkzuchtige rococo, zowel in exterieur als interieur. De naam van de stijl komt van 'rocaille' en verwijst naar de grilligheid van schelpmotieven. Ze is een uitloper van de barok, maar lichter en fijner, met onregelmatige en frivole elementen in beeldhouwwerk, houtsnijwerk en gevelafwerking. Ze is eerder een decoratieve dan een architecturale stijl, want de ruimtevorming houdt zich nog sterk aan de klassieke opbouw met geometrische vormen. Typisch zijn versieringen in stucwerk, een techniek om wanden en plafonds met lagen kalkmortel decoratief vorm te geven. Binnen een lijstwerk zijn panelen met afgeronde en ingezwenkte hoeken verfraaid met motieven van bloemen, bladeren, ranken of schelpen.

Plafonddecoratie in stucwerk in de Cruysblockhoeve, midden 18de eeuw

©Dienst Erfgoed, provincie Vlaams-Brabant, 2025

Organisatie van de provincie
Vlaams-Brabant, dienst erfgoed
en Monumentenwacht, Toerisme
Vlaams-Brabant, ERF (Erfgoedstich-
ting Vlaams-Brabant), gemeente
Hoegaarden, IOED PORTIVA,
Regionaal Landschap Zuid-Hageland,
Vrienden van Sint-Rochus en
Kerkfabriek Sint-Catharina.

v.u. Provincie Vlaams-Brabant,
Provincieplein 1, Leuven

**Blijf op de hoogte van de activiteiten van het provinciaal
erfgoedbeleid en schrijf je in op de nieuwsbrief:**

www.vlaamsbrabant.be/nieuwsbrief-erfgoed

www.vlaamsbrabant.be/erfgoed